Retningslinjer for TH–TEKSTNING

i Danmark

Version 1

27. november 2025

FBO
FORUM FOR BILLEDMEDIEOVERSÆTTERE

Retningslinjer for TH-tekstning i Danmark

Tekstning for hørehæmmede – her i retningslinjerne kaldet TH-tekstning – er en samlebetegnelse for undertekster, der er skrevet på samme sprog som det, der tales på lydsiden. Den type tekster kaldes i flæng TTV-tekster, intralinguale tekster, samsproglige tekster, lukkede tekster, dansk-dansk-tekster, døvetekster, livetekster, CC-tekster (Closed Captioning), HOH-tekster (Hard of Hearing) og SDH-tekster (Subtitles for the Deaf and Hard of Hearing), som hver især har mere eller mindre faste definitioner. Vi skærer dem alle over én kam her i retningslinjerne og foreslår én fællesstandard.

TH-teksternes hovedopgave er at understøtte dialogen i udsendelsen. I nogle lande har man tradition for også at tekste lyde og regibemærkninger og sætte teksten i runde eller skarpe parenteser. Det gør vi som hovedregel ikke herhjemme, men retningslinjerne opridser alligevel et par af mulighederne.

Målgruppen for TH-tekster er bred, og derfor er det en balancegang at tilgodese alle grupper. Teksterne henvender sig åbenlyst til seere med høretab, men også til personer, der befinder sig i et miljø, hvor der enten er meget støj (så det er svært at høre dialogen) eller bevidst ingen støj (for eksempel et bibliotek). Endvidere henvender TH-teksterne sig til dem, der ikke har dansk som modersmål og derfor bruger teksten som støtte.

Retningslinjerne er et supplement til ”Retningslinjerne for undertekstning i Danmark”, der blev udgivet i 2019 og hovedsagelig beskæftiger sig med oversatte undertekster. De to former for undertekster har samme underliggende ideal, og derfor kan de to dokumenter med fordel læses sammen.

Retningslinjerne og mere information kan også findes på undertekstning.dk.

Forum for Billedmedieoversættere, den 27. november 2025

Retningslinjerne for undertekstning i Danmark anbefales af:

AVTE - AudioVisual Translators Europe
Danmarks Radio
Dansk Forfatterforening
Dansk Journalistforbund
Dansk Oversætterforbund
Dansk Sprognævn
Dansk Video Tekst
DM Kommunikation
Henrik Gottlieb, Lektor emeritus, ph.d. & dr.phil, Københavns Universitet
Høreforeningen
Medietekst Danmark
Oneliner
Scandinavian Text Service
Subline
Translatørforeningen
TV 2
Ældre Sagen

Formelle krav til TH-tekster

Kreditering

TH-tekster er rettighedsbærende, så teksteren har krav på at blive krediteret med navn i henhold til Ophavsretslovens § 3. Krediteringen placeres typisk sidst i udsendelsen. Ligesom ved oversættelser kan teksteren ikke afgive sine ideelle rettigheder til værket, og dermed er det ikke tilladt for andre at ændre i underteksterne uden at konsultere ophavspersonen.

Udseende

TH-tekster deler ideal med oversatte undertekster, og derfor står også TH-tekster med hvid skrift, typisk på halvgennemsigtig sort baggrund eller med mørk omkransning af bogstaverne.

Hver undertekst er på én eller to linjer, og der er typisk en begrænsning på 37 anslag per linje. Begrænsningen gælder især for undertekster, der afvikles via tekst-tv (TTV-tekster). Linjelængden for andre medier er mere et æstetisk spørgsmål, men af hensyn til læsbarheden bør man holde sig under 42 anslag.

TH-underteksterne er ligesom andre undertekster centrerede i bunden af billedet. Hvis der er skilte eller anden grafik i bunden, bør teksterne hæves så meget, at de ikke dækker. Vær opmærksom på, at ikke alle afviklingssystemer understøtter hævede tekster.

Livetekstning

Livetekster er TH-tekster til direkte udsendelser, hvor der ikke har været tid til at forberede tekstblokke. Her er idealet, at de ligner almindelige TH-tekster, men af hensyn til samtidigheden kan det være nødvendigt, at teksterne dukker op ét ord ad gangen på skærmen.

Livetekster bliver enten indtastet på et tastatur eller automatisk talegenkendt ved at lytte til lydsiden eller en livetekster, der respeaker dialogen. Liveteksterne er venstrestillede, så hvert nyt ord ikke medfører, at hele linjen bliver centreret på ny. I stedet vokser sætningerne sig større fra venstre mod højre.

Man kan i livetekstning benytte sig af forskellige farver for at markere, hvem der siger noget. Det kan især være relevant, hvis forsinkelse ikke kan undgås. Derudover bruges forskellige farver normalt ikke i danske TH-tekster. Man kan også bruge dialogstreg til at markere, når en ny person siger noget.

Kursivering

Det er ikke alle afviklingssystemer, der understøtter kursivering af TH-tekster. Men hvis det er muligt, benyttes kursiveringen på samme måde som ved oversatte undertekster: replikker fra elektroniske kilder (tv- eller telefonlyd), til voiceover (indre monolog og fortællerstemmer) og til at fremhæve enkeltord (udenlandske ord eller ord med ekstra tryk). Enkeltord fremhæves ikke med VERSALER, da disse er reserveret til skilte.

Tegn

Der er ofte begrænsninger i det tegnsæt, afviklingssystemet har til rådighed. Det gælder især for tekst-tv, men også den valgte skrifttype kan mangle særlige tegn. Man skal især være varsom med andre landes særlige bogstaver samt tegn som #, ß, € og @. Tankestregen – kan også volde problemer, så de fleste bruger den kortere bindestreg - i stedet.

Bindestreg

Bindestregen har mange funktioner i tekstning og bruges derfor meget sjældent til orddeling. Derimod bruges bindestregen som dialogstreg, når flere personer taler i samme tekst, og som fortsættelsesstreg, når en tekst fortsætter ind i næste tekstblok. Strengt taget burde man bruge den lidt længere tankestreg, men de volder problemer i mange afviklingssystemer.

Dialogstreg

Der bruges dialogstreg (bindestreg) i begyndelsen af hver linje, når der er replikker fra to talende i samme undertekst. En ny replik begynder altid på en ny linje. Der sættes mellemrum mellem dialogstregen og teksten, jf. praksis i Retskrivningsordbogens § 59. Vær opmærksom på, at man ikke sætter dialogstreg, når der kun er én talende i teksten.

Så ikke sådan:

– Tror du, julemanden kommer
i aften? – Jeg ved det ikke.

Men sådan:

– Tror du, julemanden kommer i aften?
– Jeg ved det ikke.

Fortsættelsesstreger

Der bruges fortsættelsesstreger (bindestreger) til at markere slutningen og starten på en undertekst, hvis indhold løber over flere undertekster. Der sættes mellemrum mellem fortsættelsesstregen og teksten, jf. praksis i Retskrivningsordbogens § 59.

Slangetæmmeren sagde,
at hun ville være her om lidt –

– så hun er sikkert på vej.

Man bør undgå flere end tre sammenhængende tekster (guirlandetekster) af hensyn til seerens overblik og i stedet opdele teksterne i helsætninger og sætte punktum.

Beslutningen om, hvor man vælger at dele en sætning op i blokke, foretages på baggrund af syntaktisk samhørighed. Det gælder i øvrigt også, når man vælger, hvor man vil lave linjeskift i samme tekst.

Ikke sådan:

De rejseglade ølentusiaster tog til –

– Tjekkiets hovedstad, Prag,
og tjekkede ind på et fint hotel.

Men sådan:

De rejseglade ølentusiaster
tog til Tjekkiets hovedstad, Prag –

– og tjekkede ind på et fint hotel.

Linjeskift

I en undertekst med to linjer bør linjeskiftet så vidt muligt ske før ordforbindelser eller småord som ”og”, ”eller”, ”men”, ”for” og ”at” eller efter et komma eller punktum. Placeringen af linjeskift er med til at gøre underteksten lettere at læse. Linjeskiftet skal derfor vælges med omhu og ikke blot foretages, når der ikke er mere plads på linjen.

Ikke sådan:

De rejseglade ølentusiaster tog en
tur til Tjekkiets hovedstad.

Men sådan:

De rejseglade ølentusiaster
tog en tur til Tjekkiets hovedstad.

Og man bør altid undgå at splitte præposition og styrelse ad. Ikke sådan:

Ølentusiasterne tjekkede ind på
et fint hotel i Prag.

Men sådan:

Ølentusiasterne tjekkede ind
på et fint hotel i Prag.

Gennemtræk

Der må ikke være fortsættelsesstreger og dialogstreger i samme undertekst (“gennemtræk”), hvor starten eller afslutningen på en delt replik står i samme undertekst som en ny replik. Med andre ord bør bindestregen kun have én funktion i hver undertekst.

Ikke sådan:

Hun har fået fri
for halvanden time siden –

– så hun er sikkert på vej.
– Okay, det er i orden.

Heller ikke sådan:

– Okay, det er i orden.
– Vi kan begynde at spille –

– mens vi venter på hende.

Men sådan:

Hun har fået fri
for halvanden time siden.

– Hun er sikkert på vej.
– Okay, det er i orden.

Eller sådan:

Okay, det er i orden.

Vi kan begynde at spille,
mens vi venter på hende.

Sproglige krav til TH-tekster

Retskrivning

Underteksterne følger Dansk Sprognævns regler. Det indebærer, at sammensatte navneord skal skrives i ét ord ("interessegruppe" i stedet for "interesse gruppe"), og at stavningen følger Retskrivningsordbogen. Står et ord ikke i den, kan Den Danske Ordbog (www.ordnet.dk/ddo) bruges som rettesnor for stavningen. På www.sproget.dk kan man søge i flere forskellige dansksprogede ordbøger og finde svar på sproglige spørgsmål.

Når der er valgfrihed mellem to stavemåder, skal der være konsekvens inden for samme undertekstning, så man f.eks. ikke skifter mellem "resurse" og "ressource". Nogle aftagere af undertekster har interne regler om startkomma og stavemåder.

Forkortelser

Der er tradition for, at man i fiktionsprogrammer undgår forkortelser, så teksten ligger så tæt op ad talesproget som muligt.
I nyhedsudsendelser og faktaprogrammer bruger man dog forkortelser, især for genkendelige enheder som "kr.", "km" og "km/t".

Faktatjek

Alle fakta skal tjekkes hos hævdvundne kilder. Det gælder korrekt stavning af navne, brug af danske titler, transskribering af andre alfabeter, mål, vægt, tal osv. En autoritativ kilde kunne være Lex – Danmarks Nationalleksikon.

Kvalitetstjek

Inden underteksterne udgives, laves der stavekontrol og egenkorrektur. Derudover bør underteksterne gennemgås af et par friske øjne, som kan fange eventuelle fejl og uhensigtsmæssige formuleringer, som teksteren måtte have overset.

Undertekstningens kendetegn

Lyde og regibemærkninger

Målgruppen for TH-tekster er stor, og størstedelen har intakt hørelse eller en hørerest. Derfor undgår vi beskrivelser af lyde og regibemærkninger, medmindre det er strengt nødvendigt. Selv om det kan være vigtigt at høre, at en telefon ringer, kan man ofte udlede det af billedsiden, og derfor bør forklarende tekster bruges sparsomt. Man kan argumentere for, at det er udsendelsens instruktør eller tilrettelægger, der har ansvaret for, at billedsiden understøtter lydsiden så godt, at det ikke er nødvendigt at beskrive lyd med tekst.

Aftagerne af undertekster kan dog have udformet en standard for tekstning af lyde. Så hvis man alligevel vælger at sætte en regibemærkning på, bør den holdes helt kort og omkranses af parentes:

(telefon ringer)

(pistolskud)

Man identificerer ikke den talende ved navn og kolon. Det stjæler for meget plads og tid. Man beskriver heller ikke underlægningsmusikken, da det pådrager sig for meget opmærksomhed. Derimod tekster man gerne sangtekster, ikke mindst hvis teksten er handlingsbærende. Hvis teksten er udenlandsk, men meget kendt, bør man tekste uden at oversætte.

Kondensering

Der er stor forskel på, hvor hurtigt folk almindeligvis taler, og hvor hurtigt man kan læse. Derfor er det en integreret del af undertekstning, at teksten skal kondenseres, altså at man skriver færre ord i underteksten, end der bliver sagt. Man skal ikke nødvendigvis udelade hele sætninger, men ofte bare forkorte i formuleringen, hvilket som regel er muligt, uden at særlig meget af betydningen går tabt. Til gengæld kan seeren nå både at læse underteksten og følge med i billedet. Der skal som oftest kondenseres 30 % eller endnu mere i ordlyden, for at læsetiden bliver passende.

Når man kondenserer, er man ofte hjulpet af, at undertekstning er en overførsel fra mundtligt sprog til skriftligt sprog, der simulerer talesprog. Dermed vil der ofte være mange øh'er, gentagelser og sprogligt rod, der kan udelades i undertekstern.

Ikke sådan:

Jamen hun sagde jo, at altså, du ved,
at hun var vild med, øh, flodsvin.

Men sådan, hvor de overflødige ord er udeladt:

Hun sagde,
at hun var vild med flodsvin.

Hvis en sætning indeholder kendt viden eller uvæsentlig information ...

De rejseglade ølentusiaster tog en tur
til Tjekkiets hovedstad, Prag.

... kan man skære den ned:

Ølentusiasterne tog til Prag.

Og hvis det allerede fremgår, at der er tale om ølentusiaster, kan man nøjes med: “De tog til Prag.”

Hvis man støder på en sætningskløvning …

Der er nogen, der har hugget guldet.

… kan man samle den igen:

Nogen har hugget guldet.

Hvis man støder på en sætningsknude …

Det synes jeg egentlig ikke gør noget.

… kan man binde den op:

Det gør ikke noget.

Man skal dog ikke kondensere for enhver pris. Hvis der er tid nok, er der ingen grund til at forkorte mere end højst nødvendigt. Det er også vigtigt, at sætningerne stadig lyder naturligt og ikke får karakter af telegramstil. Undertekstning er hele tiden en afvejning af hensynet til læsehastighed, mundrethed og detaljerigdom.

Talesprog

Teksterne må gerne bevare en vis grad af talesprogspræg, så længe det ikke går ud over læsbarheden. Man bør nære sig for unødigt at rette på de talende og få dem til at tale ”pænt”.

Hvis der ellers er læsetid til det, bør man altså skrive:

**Mig og sprogforskeren gik en tur forleden,
og vi så sgu et flodsvin.**

… og ikke lege skolemester:

**Sprogforskeren og jeg gik en tur forleden,
og vi så et flodsvin.**

Generelt skal man undgå præferencerettelser. Den talende siger måske: ”Vi har snakket om det.” Så bør man som udgangspunkt ikke rette det til: ”Vi har talt om det.” Medmindre man har virkelig brug for at spare de tre anslag. Det er dog altid en afvejning, hvornår en tekst bliver så talesprogspræget, at det går ud over læsbarheden. Det kan et par ekstra øjne på teksterne hjælpe med at afgøre.

Tidskodning

Underteksterne skal dukke op på skærmen samtidig med talen, og de skal opdeles i tekstblokke, så de følger en jævn rytme. En undertekst skal blive stående, indtil den næste replik begynder, indtil det næste klip kommer, eller indtil den nødvendige eksponeringstid er opnået. Det er altså ikke nødvendigt at fjerne teksten, så snart personen holder op med at tale. Lad den gerne hvile et par sekunder, hvis der er tid.

Det kan være nødvendigt at lade undertekster blive stående hen over et klip for at opnå en tilstrækkelig eksponeringstid, men i så fald bør de blive stående i ét sekund efter klippet. Undertekster bør ikke blive stående hen over et sceneskift.

Der skal være et kort ophold mellem to på hinanden følgende undertekster, så seeren registrerer, at der skiftes til en ny undertekst. Der er tradition for et mellemrum på tre eller fire billeder (frames). Dette kan indstilles i tekstningsprogrammet.

Eksponeringstid

Det er meningen, at man skal se udsendelsen, ikke læse den. Derfor skal underteksten stå på skærmen i så lang tid, at seeren kan nå at læse den og samtidig ubesværet følge med i billedsiden.

Som hovedregel skal en undertekst på én fuld linje stå i 3-4 sekunder, mens en undertekst på to fulde linjer skal stå i 5-6 sekunder. Minimumslængden for korte undertekster er 2 sekunder, i sjældne tilfælde 1½ sekund. Den øvre grænse bør gå ved 8 sekunder, afhængig af indholdet. Hensynet til sammenhængen vejer dog tungest. Man skal ikke hakke sætninger i småstykker blot for at holde sig under de magiske 8 sekunder.

Læsehastigheden kan omregnes til “characters per second” (CPS), altså anslag per sekund, og det tal kan ofte indstilles i tekstningsprogrammet. Programmet vil så angive, om underteksterne overholder læsehastigheden. I dansk undertekstning er der tradition for en CPS på 10-15 anslag per sekund, hvor idealet er 12 CPS.

I nyhedsprogrammer kan læsehastigheden være højere, mens den i børneprogrammer er noget lavere, så hver undertekst står på skærmen i længere tid. Undertekster har en lidt kortere eksponeringstid i biografen, fordi seeren formodes at være mere koncentreret og fri for forstyrrende elementer.

Livetekstning ved hjælp af automatisk talegenkendelse går typisk 50 % for hurtigt, fordi alle ord bliver transskriberet uden kondensering. Her er det ekstra vigtigt, at tekstningen er synkron, så hvert ord rammer skærmen senest to sekunder efter ytringen. Vi opfordrer også til, at man benytter systemer, der foretager løbende kondensering.

Sladreeffekten

Teksteren bør tage højde for “sladreeffekten”, altså at de fleste seere kan høre, hvad der bliver sagt i udsendelsen, og dermed sammenligne lyd og tekst. Det kan forvirre seeren eller svække tilliden til undertekstningen, hvis den adskiller sig meget fra det, som seeren selv kan høre.

Da sladreeffekten er stor for TH-tekstninger, er det vigtigt, at kondenseringen af indholdet sker så nænsomt som muligt. Derfor har man så meget af dialogen med i teksterne som muligt. Det uopnåelige ideal er at have alt med, men det er der sjældent tid eller plads til, så noget skal skæres fra. Her kan man bestræbe sig på at bruge samme ordforråd og samme syntaks. Man bør kun fjerne ord, der er helt overflødige, og helst slet ikke tilføje ord, der ikke bliver sagt.

Webtekstning

Med webtekstning forstås tekstning af kortere videoklip til sociale medier. Her gælder som udgangspunkt de samme retningslinjer, men de tekniske begrænsninger kan være nogle andre, og ofte er det en fordel at øge tekststørrelsen, så den er lettere at læse på en mobiltelefon.

Nogle webklip er krydret med skilte, der helt eller delvis gengiver dialogen. Når dette er tilfældet, fungerer undertekster og dialogskilte i et samspil mellem hinanden. Ikke alene ville det være overflødigt at skrive det samme i en undertekst, som allerede er gengivet i et dialogskilt, det ville også være alt for meget for seeren at skulle forholde sig til to enheder af tekst på samme tid. Derfor skal man tekste op til et dialogskilt og så lade dette overtage, akkurat som hvis skiltet var en undertekst. Og så overtager underteksterne igen, når dialogskiltet pilles af. Der skal altså som udgangspunkt ikke være både undertekst og dialogskilt på skærmen samtidig.

Derfor skal indholdsproducenten fokusere på timingen i dialogskiltene. De skal kun være på skærmen, så længe dialogen lyder. Dialogskiltene må ikke stjæle tid fra efterfølgende sætninger, der skal tekstes med undertekster. Samtidig er det pænest, hvis dialogskiltene enten ”sidder på klip” (altså dukker op samtidig med et nyt klip) eller holder sig et sekund væk fra klip. Det samme gør underteksterne nemlig, og det bidrager til et mere roligt udtryk.

Hvis samspillet mellem dialogskilte og undertekster skal kunne fungere, skal dialogteksterne udgøre syntaktiske enheder, altså hele sætninger, udråb og lignende, der er meningsbærende i sig selv.

Tak!

Tak for opmærksomheden. Undertekster er en af de mest læste tekstgenrer i Danmark. De hjælper børn og nydanskere med at lære at læse, skrive og forstå dansk, og de giver døve og hørehæmmede mulighed for at se tv og film på linje med hørende.

Det er dermed et stort ansvar at tekste. Følger man retningslinjerne her, er man godt på vej til at forvalte det ansvar bedst muligt.

På vegne af Forum for Billedmedieoversættere
Helene Borring, Christina Estrup og Peter Bjerre Rosa
Den 27. november 2025